

**AHOLI TURMUSH DARAJASINI OSHIRISH MASALALARI:
O'ZBEKISTONDA MAVJUD HOLAT, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR**

Xolto'rayev Islom Ilhomovich

Termiz davlat universiteti,

Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) 2-kurs magistranti

E-mail: kholturayev@gmail.com

Tel: +998951914109

ORCID: 0009-0009-8221-7222

Annotatsiya: *Ushbu tezisdagi O'zbekistonda aholi turmush darajasini oshirish bo'yicha olib borilayotgan ishlar, mavjud muammolar, yagona ko'rsatkichlarning yo'qligi va ushbu sohada olib borilayotgan tadqiqotlar tahlil qilinadi. Shuningdek, turmush darajasini yaxshilash uchun taklif etiladigan yechimlar va istiqbolli yo'nalishlar ko'rib chiqiladi. Tadqiqot O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi dolzarb masalalarni yoritishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *aholi turmush darajasi, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, kambag'allik, yagona ko'rsatkich, O'zbekiston, farovonlik.*

Аннотация: *В данной тезисе анализируются проводимые в Узбекистане меры по повышению уровня жизни населения, существующие проблемы, отсутствие единых показателей и исследования, проводимые в этой области. Также рассматриваются предлагаемые решения и перспективные направления для улучшения уровня жизни. Исследование направлено на освещение актуальных вопросов социально-экономического развития Узбекистана.*

Ключевые слова: *уровень жизни населения, социально-экономическое развитие, бедность, единый показатель, Узбекистан, благосостояние.*

Abstract: *This thesis analyzes the efforts undertaken in Uzbekistan to improve the living standards of the population, existing challenges, the absence of unified indicators, and ongoing research in this field. It also examines proposed solutions and prospective directions for enhancing living standards. The study aims to address pressing issues of Uzbekistan's socio-economic development.*

Keywords: *living standards, socio-economic development, poverty, unified indicator, Uzbekistan, well-being.*

Aholi turmush darajasi inson farovonligining asosiy ko'rsatkichi sifatida iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy omillarni qamrab oladi. Xalqaro miqyosda turmush darajasini baholashda Inson rivojlanish indeksi (HDI), Gini koeffitsienti va boshqa

ko'rsatkichlar qo'llaniladi, biroq ushbu ko'rsatkichlarning har biri turli jihatlarni aks ettiradi va yagona universal standartning yo'qligi muhokamalarga sabab bo'lmoqda. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar doirasida aholi turmush darajasini yaxshilash bo'yicha muhim choralar ko'rilmogda, ammo mavjud muammolar va tizimli cheklovlar ushbu jarayonni sekinlashtirmogda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026 yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" doirasida aholi turmush darajasini oshirishga qaratilgan bir qator maqsadlar belgilandi. Jumladan, kambag'allikni qisqartirish, bandlikni oshirish, ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish va mahalliy budjetlarni mustahkamlash kabi yo'nalishlar ustuvor hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi tomonidan uy xo'jaliklari tanlama kuzatuvlari (UXTK) orqali aholi farovonligi monitoringi olib borilmogda, bu esa ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilishda muhim qadamdir. Shu bilan birga, "Fuqarolar budjeti" dasturi orqali aholining dolzarb muammolarini hal qilishga yo'naltirilgan mablag'lar ajratilmogda.

O'zbekistonda aholi turmush darajasini baholashda yagona ko'rsatkichning yo'qligi jiddiy muammo sifatida qolmogda. Mavjud statistik ma'lumotlar ko'pincha iqtisodiy ko'rsatkichlarga asoslanadi, ammo ijtimoiy va psixologik omillar yetarlicha hisobga olinmaydi. Masalan, norasmiy bandlikning yuqori darajasi, yoshlar orasidagi ishsizlik va ayollarning iqtisodiy faolligi pastligi farovonlikni oshirishdagi muhim to'siqlardir. Bundan tashqari, hududlar bo'yicha ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi nomutanosiblik, xususan, olis hududlarda infratuzilma va xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarining cheklanganligi muammolarni yanada chuqurlashtirmogda. Ma'lumotlarni yig'ishda sifat va dolzarblik masalasi ham alohida e'tiborni talab qiladi, chunki xalqaro standartlarga to'liq muvofiqlik hali ta'minlanmagan.

O'zbekistonda aholi turmush darajasi bo'yicha tadqiqotlar asosan O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi hamda xalqaro tashkilotlar, jumladan, BMT Taraqqiyot dasturi (UNDP) tomonidan olib borilmogda. Masalan, UNDPning "O'zbekistonda barqaror bandlik" bo'yicha hisobotida iqtisodiy o'sishning barqaror ish o'rinlari yaratilishiga yetarlicha ta'sir qilmayotgani ta'kidlanadi. Mahalliy olimlardan A. Tursunov, Z. Alimova kabi tadqiqotchilar kambag'allikni qisqartirish va ijtimoiy himoya masalalariga bag'ishlangan ishlarida muhim xulosalar keltirganlar. Xalqaro miqyosda esa A. Senning farovonlikka qobiliyatlar yondashuvi va J. Stiglitzning iqtisodiy tengsizlik bo'yicha tadqiqotlari ushbu sohada muhim nazariy asos bo'lib xizmat qilmogda.

Aholi turmush darajasini oshirish uchun quyidagi yo'nalishlar muhim hisoblanadi: birinchidan, yagona baholash ko'rsatkichlarini ishlab chiqish va xalqaro standartlarga

moslashtirish; ikkinchidan, statistik ma'lumotlarni yig'ishda raqamli texnologiyalardan kengroq foydalanish va ularning ochiqqligini ta'minlash; uchinchidan, hududlar bo'yicha ijtimoiy-iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish uchun infratuzilma loyihalarini kengaytirish. Bundan tashqari, norasmiy bandlikni qisqartirish, yoshlar va ayollar uchun iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytirish ham muhim ahamiyatga ega. Mahalliy hokimiyat organlarining aholining real ehtiyojlariga asoslangan dasturlarni ishlab chiqishdagi mas'uliyatini oshirish ham samarali yechim bo'la oladi.

O'zbekistonda aholi turmush darajasini oshirish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar ijobiy natijalar bermoqda, biroq tizimli muammolar, xususan, yagona ko'rsatkichlarning yo'qligi va hududiy nomutanosibliklar bu jarayonni sekinlashtirmoqda. Kelgusida xalqaro tajriba va mahalliy ehtiyojlarni uyg'unlashtirgan holda kompleks yondashuvni qo'llash orqali ushbu sohada barqaror muvaffaqiyatlarga erishish mumkin. Ushbu tezis mazkur masalalarni chuqurroq o'rganish uchun asosiy yo'nalishlarni belgilab beradi va dissertatsiya tadqiqotining muhim qismini tashkil etadi.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-sonli farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
2. UNDP. (2023). O'zbekistonda barqaror bandlik: holat, muammolar va yechimlar. <https://www.undp.org/uz/uzbekistan/publications/ozbekistonda-barqaror-bandlik-holat-muammolar-va-yechimlar>
3. Sen, A. (1999). Development as Freedom. Oxford University Press.

